

NATEČAJ ZA ILUSTRACIJE LJUDSKIH ZGODB za starejše od 60 let

»Zgodbe so krila, ki te vsak dan ponesejo kvišku«

Richard Van Camp

Knjižnica Šmarje pri Jelšah vas vabi k sodelovanju k natečaju za izbor izvirnih in avtorskih ilustracij, ki bodo upodabljale naslednje tri ljudske zgodbe:

1. **Koza je uničila zlo**
2. **Ustanovitev jelševskega in korpolskega gradu**
3. **Zgodba o zaljubljenecu**

Besedila zgodb so del tega natečaja.

Prejeta likovna dela bo pregledala in ocenila strokovna komisija v Knjižnici Šmarje pri Jelšah. Za vsako pravljico bo komisija izbrala najbolje ocenjeno ilustracijo. Izbrane ilustracije bodo natisnjene v knjigi 9 ljudskih pravlji; po 3 iz Slovenije, Češke in Litve. Prispеле ilustracije bodo razstavljene v Kulturnem domu Šmarje pri Jelšah oktobra 2022.

Kriterij ocenjevanja: izviren likovni izraz in najbolj prepričljiva podoba izbrane zgodbe.

Razpisni pogoji

1. Izbrano pravljico lahko ilustrirate v poljubni tehniki, predlagan format je A3.
2. Udeleženci natečaja morajo biti stari 60 ali več let.
3. Svojim ilustracijam priložite naslov ljudske zgodbe, ki ste jo ilustrirali, in svoje podatke: ime in priimek, letnico rojstva, naslov, e-naslov in telefonsko številko.
4. Posameznik lahko sodeluje z ilustracijami vseh treh ljudskih zgodb.
5. Likovna dela pošljite **najpozneje do 1. 9. 2022** na naslov: Knjižnica Šmarje pri Jelšah, Aškerčev trg 20, 3240 Šmarje pri Jelšah, s pripisom: "Ne odpiraj! Prijava na natečaj za ilustracijo zgodbe lepšajo življenje."
6. S sodelovanjem na natečaju se avtorji vseh prispelih ilustracij strinjajo, da ima Knjižnica Šmarje pri Jelšah pravico uporabiti dela poslana na natečaj (z navedbo njihovega avtorstva) v nekomercialne namene – objava projekta, natečaja, razstav, objava v knjigi, objava na knjižnih kazalkah, objava v videu, na spletu brez soglasja posameznega avtorja (avtorjev) in brez plačila avtorskega honorarja.

Komisija bo izbrane ilustracije natečaja ocenila najkasneje do 15. 9. 2022. Organizatorji natečaja si pridržujejo pravico do spremembe pogojev natečaja tako, da o tem udeležence obvestijo na spletni strani knjižnice.

Natečaj je del mednarodnega projekta Erasmus+ *Pomen legend in ljudskih pravljic pri socialni reaktivaciji učečih se odraslih in premagovanju posledic Covid-19 - Zgodbe lepšajo življenje.*

BESEDILA ZGODB

Prva zgodba

Koza je uničila zlo¹

»Nemci pravijo trgu Drachenburg, slovensko ime pa je Kozje,« mi je rekel Franc Valenčak, kmet iz Kozjega. Izvor obeh imen je tesno povezan s staro legendo, ki je še vedno živa.

Nato mi je Franc pripovedoval, da je davno tega na skalnatem Brediču nad dolino Bistrega grabna stal grad. Mogočni so bili njegovi lastniki in še bolj kruti. Kakor iz orlovskega gnezda so prežali s svojega utrjenega visokega domovanja in plenili po dolini. Bili so bojda eni najhujših roparjev v okolici.

Še mnogo hujše od grajskih roparjev pa je bilo zlo, ki je bivalo v globoki jami v Bistrem grabnu. Strahoviti zmaj je bil v tistih davnih časih največja nadloga Kozjanov. Kakor navaja staro izročilo, se je pošast pojavila iz svojega brloga le enkrat na leto, a gorje tedaj tamkajšnjemu življu, če ne bi ubogal njenih zlobnih ukazov. Z enim samim udarcem luskinastega repa bi pozoj lahko razdejal vas in razburkal Bistri greben, da bi voda preplavila dolino. Tisti dan, ko je pošast prilezla iz globin, so ji morali okoličani darovati najlepšo mladenko. In šele ko je zmaj pogoltnil »zalogaj«, se je spet umaknil v brezno.

Ni znano, koliko časa je pošast izpod Brediča strahovala okoliške kmete. Pravljica pripoveduje, da so menda prebivalci spoznali, kako slabega vida je zmaj. To njegovo slabost so začeli izrabljati: sprva so mu darovali manj lepa dekleta, kmalu pa le starejše ženske.

Najsrčnejši so se odločili, da zmaja dokončno prevarajo in uničijo zlo, ki je strahovalo dolino. Leto ali dve so mu ob usodnem dnevu še vrgli v nenasitno žrelo kako domačo žival in tako uvideli, da prevare na opazi. Prišel je odločilni trenutek: ubili so staro kozo in jo odrli, njen meh pa napolnili z živim apnom. S strahom so čakali, kdaj se bo zmaj prikazal iz brloga. Posrečilo se jim je: zmaj je nasedel prevari in pogoltnil kozji meh, napolnjen z živim apnom. Žejalo ga je, da se je napil hladne vode Bistrega grabna. Tedaj pa ga je kot ogenj zapeklo v drobovju, zavedel se je prevare in svoje nemoči in silovito zamahnil z repom, potem pa izginil v brezdanjem breznu. Silno se je zamajala zemlja, rušili so se domovi naokoli in mogočni grad na Brediču se je sesul v razvaline.

Takšna je pripovedka, ki mi jo je povedal Franc Valenčak.

»Po mojem se vas Kozje in tudi vse Kozjansko imenuje prav po tem dogodku,« je še pripomnil Franc.
»Koza je rešila Kozje strahotne pošasti iz jame pod Bredičem.«

¹ V: Radešček, R. (1983). Slovenske legende. Ljubljana: Cankarjeva založba, str. 133-136.

Druga zgodba **Ustanovitev jelševskega in korpolskega gradu²**

Prišla sta dva brata, iz ajdovskega rodu in sta se hotela nastaniti v dolini. Jela sta si staviti grad v Korpolah. Ko sta ga napol dozidala, sta opazila, da bo za oba premajhen. Eden bi se moral odločiti, da si postavi dom drugje. Ko sta se poslavljala, sta opazila, da imata samo eno kladivo. Obema je bilo potrebno. Sprla in stepla sta se zanj. Premetavala sta se po tleh, da se je zemlja tresla. Nato sta skočila narazen in so obmetavala z blatom. Kepe so bile tako ogromne, da so tvorile hribe, ko so priletele na zemljo. Tako so nastali griči Sv. Rok, Sv. Miklavž, Sv. Tomaž, ki so brez vsake zveze med seboj in izgledajo zato kakor kepe.

Končno sta uvidela, da si ne moreta do živega. Dogovorila sta se, da bo imel kladivo zdaj eden, zdaj drugi. Tisti brat, ki se je izselil, si je postavil grad na mestu sedanjega Jelšingrada.

Oba grada sta bila pozidana v enem dnevu. Med delom sta si brata metala kladivo z gradu na grad iz rok v roke.

Ko je bilo delo končano in je kladivo zadnjič frčalo po zraku, tedaj je padlo na tla sredi poti s tako silo, da se je zemlja razklala in je voda privrela pa zalila vso dolino; tako je nastalo jezero (Marija na »jezeru«).

Tretja zgodba **Zgodba o zaljubljencu³**

V gradu je bivala nekoč lepa devojka, v katero se je zagledal mlad fant. Večkrat se ji je hotel približati, toda vedel ni, kako bi to storil. Radi svoje ljubezni je silno trpel in rad bi bil prodal svojo dušo vragu, samo da bi si bil prisvojil grajsko gospodično.

Slišal je, da v graščinskem mlinu vrag duše kupuje in da daje zanje, kar kdo hoče. Opolnoči se poda na pot in pride do močvirnega sveta, ki se je razprostiral pred mlinom, do sveta, za katerega pravijo, da je pogoltnil Turke in je zdaj osušen. Tu se hipoma pojavi iz megle velik pes, ki se postavi pred fanta in ga ne pusti naprej. Ker je zver nemo zijala in strmela v fanta z žarečimi očmi, ga ne pusti naprej, ga je popadla groza in pričel je bežati. Toda tla so se udirala in mogel ni ne naprej ne nazaj. Tako je stal tam do zore, ob njem pa je kot ukleta stražila pošast.

Ko je napočil dan in je za hribi zagrmelo, jo pošast izginila, a mladenič se še ni ganil – bil je kakor brez življenja. Tedaj se je prišetala iz gradu lepa gospodična, ki ga je prijela za roko in povedla s seboj. V gradu se je okrepcal, ji povedal vso zgodbo in jo prosil za roko. Gospodična pa se mu je razposajeno nasmejala, prinesla je veliko ogledalo in mu rekla, naj se pogleda vanj. Videl je, da je postal kakor osemdesetletni starec, lica so mu uvela in lasje so se mu čisto pobelili.

Mladenič je zajokal prebridko in od bolečine v srcu umrl. Gospodično je to tako pretreslo, da se je tudi ona mrtva zgrudila k njemu na tla.

Ljudje so ugibali, kaj bi bila tista pošast. Eni so rekli, da je bila mladeničev angel varuh, drugi pa so trdili, da je bil pes pametnejši od človeka.

² V: Orožen, J. (1936). Gradovi in graščine v narodnem izročilu. 1, Gradovi in graščine ob Savinji, Sotli in Savi. Celje: samozaložba, str.: 176.

³ V: Orožen, J. (1936). Gradovi in graščine v narodnem izročilu. 1, Gradovi in graščine ob Savinji, Sotli in Savi. Celje: samozaložba, str.: 177.